

Nulté ročníky jako alternativní řešení školní nezralosti po zahájení školní docházky

Jana Hájková

Období nástupu povinné školní docházky patří k nejnáročnějším obdobím v životě dítěte. Děti ve věku kolem 6 let dosahují školní zralosti velmi nevyrovnaně a mnohdy i časově nepředvídatelně. Proto se stává, že se až po zahájení školní docházky objeví první závažné obtíže, signalizující nezdravou, stresující situaci předčasného nástupu do školy.

Psychologové, pediatři a učitelé spolu s rodiči hledají nejschůdnější cesty, jak dítěti v této psychicky náročné situaci co nejlépe pomoci. Školské zákony i další doplňující vyhlášky MŠMT nabízejí několik možností.

Nejvýhodnější je přeřazení do vyrovnávací třídy, kde je dítěti věnována individuální péče a po vyrovnání handicapu je dítě vráceno zpět do kmenové třídy. Toto řešení je však použitelné jen omezeně ve větších městech, kde jsou vyrovnávací třídy zřízeny. Další, ovšem nejméně citlivou možností, je vrácení dítěte do předškolního zařízení. Proti hovoří psychické zábrany dítěte („budou se mi smát, že jsem ‚blbej‘ a že mě vyhodili ze školy“), nezájem rodičů o toto řešení (za provoz v MŠ se musí platit, za školu ne) a často i stupeň vyzrálости dítěte (má na víc než jen na hravé činnosti v MŠ, ale ještě zcela nestačí nárokům ZŠ).

Třetí možností je vrácení dítěte do rodinné péče, což však především v sociálně slabých a kulturně nepodnětných rodinách není žádným přínosem pro dítě, které zbytečně ztrácí čas, potřebný ke svému všestrannému rozvoji.

Poslední možností, kterou dosud platná legislativa povoluje, je ve výjimečných případech a po dohodě s rodiči opakování prvního ročníku. Toto řešení znamená deset měsíců v pozici neúspěšného, vždy posledního, nejhoršího a často směšného „ošklivého kačátka“, deset měsíců, které většinou negativně ovlivní celoživotní vztah dítěte ke škole a vzdělávání vůbec.

Je pochopitelné, že především elementaristé spolu s rodiči hledají další schůdné cestičky pro úspěšné vykročení za vzděláním. Během své patnáctileté praxe v prvním ročníku jsem vyzkoušela všechny možnosti a výše citované zkušenosti jsou autentické. V současné době působím na vesnické, málotřídní škole a již několik let úspěšně realizuji ve spolupráci s PPP tzv. „nulté“ ročníky. Je to podle dosud získaných zkušeností nejpříjemnější alternativa řešení problematických nástupů školní docházky, obzvláště na menších a venkovských školách, kde nelze zřídit samostatné vyrovnávací třídy.

S pojmem „nultý“ ročník jsem se nejdříve setkala v diskusi, týkající se přípravy na studium na vysoké škole. Při konzultacích s PPP jsem byla informována, že je to jev leckde v zahraničí zcela běžný. Přestože jsem se účastnila mnoha konferencí a seminářů o nejrůznějších variantách vzdělávacího procesu, se svou zkušeností s „nultým“ ročníkem jsem dosud osamocena a domnívám se, že je to řešené problematice na škodu.

„Nultý“ ročník je formou individuálního studia dětí s doporučeným odkladem školní docházky. Jde především o děti, které do školy nastoupí za chybného předpokladu, že jsou schopny během krátké doby svůj handicap vyrovnat. Pokud se ovšem tyto děti do vánoc svým spolužákům vyrovnat nedokáží, po dohodě s rodiči a PPP nejsou v pololetí oficiálně hodnoceny (pochopitelně dostanou hodnocení, odpovídající kladné motivaci, není však právně platné). Ve druhém pololetí je pro ně vypracován individuální studijní plán. Tam, kde stačí, pokračují s ostatními dětmi, v problémové oblasti jsou sníženy a upraveny nároky se zaměřením na speciální procvičování a docvičování hravými a netradičními formami. Děti jsou tak relativně úspěšné, mají radost z pochval a to je stimuluje k další práci. Pochopitelně nelze jejich výkony srovnávat s výkony ostatních žáků, proto nemohou ani postoupit do vyššího ročníku. Nastupují znovu do prvního ročníku, ovšem nejde o opakování (žáci nejsou hodnoceni nedostatečně), ale o OŠD (pozor, tito žáci nemohou končit ŠD v 8. ročníku po dosažení věku 15 let). Na malých a málotřídních školách není návrat do prvního ročníku necitlivý ani problematický, protože žáci zůstávají se spolužáky, které znají. Hodnocení typu „Ládík umí dobře počítat, kreslit . . . , ale ruka ho zatím neposlouchá a s písmenky se moc nekamarádí, a proto to spolu zkusíme po prázdninách znovu a jistě se nám bude dařit . . .“ žáci přijímají s pochopením – a na první třídu se těší. Další rok jsou především z počátku velmi úspěšní a jsou skutečnou oporou učitele, čehož si velmi považují. Absolventi „nultých“ ročníků se nestávají outsidersy ve škole (propadlíky), ale vydávají se na další cestu za vzděláním s dobrým pocitem úspěšnosti a s chutí do učení.

Jedinou nevýhodou, s kterou jsem se během těch 11 let práce s „nultými“ ročníky setkala, je, že učitel nemá právní nárok na příplatek za náročnou práci. Záleží tedy pouze na jeho ochotě a obětavosti a pochopení ředitele školy při udělování osobního ohodnocení. Já jsem ředitelkou školy, a proto si za tuto práci osobní ohodnocení udělit nemohu. Přesto jsem nikdy neváhala, zda v případě potřeby realizovat „nultý“ ročník nebo ne. Jednoznačně ANO.